СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXII. | Число 155. | Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 5. липня, 1924. | VOL. XXXII. | No. 155. | Jersey City, N. J., Saturday, July 5, 1924. | THREE CENTS

42-ге голосованнє на демократичній конвенції ще не вирішило про вибір кандидата на президента Зл. Держав.

ВИЛЛІЄМ ҐІББС МЕКЕДУ ЗДОБУВ УЖЕ 505 ГОЛОСІВ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 2. липня. — Нині був третій день голосовання на демократичній конвенції на кандидата на президента Злучених Держав.

Голосовано сьогодня ще 12 разів. Разом усього досі голосовано 42 рази, але і 42-гий раз не приніс вирішення.

МекЕду добився уже нині до 505 голосів, а натомісць Смит трохи стратив, бо сьогодня за дня мав уже 323 голоси, а відтак у ночі упав до 317 голосів. Покинуло його двох нюйорських делеґатів, котрі перейшли до МекЕду. Їх перехід приклонники кандидатури МекЕду привитали довготриваючою бурею окликів радости. Смитівці були сим пригноблені і вважали се за знак некорисного звороту для кандидатури Смита.

Число голосів Джана В. Дейвиса учера впало із 127 на 67.

Слабші кандидати: Какс, Андервуд, Ролстон, Рабинсон, Ґлесс і Ричі держались до кінця зі своїми незначними числами голосів.

Одинокого МекЕду вигляди поправились і його приклонники висловлювали надію, що вже в четвер його кандидатура осягне побіду.

БРАЄН ПІДПИРАЄ МЕКЕДУ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 2. липня. — Бувший державний секретар за Вилсона, тепер делеґат з Флориди, старий Вилієм Дж. Браєн виголосив нині на демократичній конвенції промову, в якій заявився за кандидатурою Вилліема Ґіббса МекЕду.

При сьому він згадав також імена кількох інших визначних демократів, про котрих сказав, що достойні засісти в Білому Домі.

СИЛА БРАЄНА.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 2. липня. — Вчора вечером підскочило число голосів МекЕду, а впало число голосів Дж. В. Дейвиса. Се приписують впливови старого В. Дж. Браена, котрий заявився за кандидатурою МекЕду, а проти кандидатури Дейвиса, якого назвав оружем фінансістів.

ВИДВИГАЮТЬ РОЛСТОНА.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 2. липня. — Делеґати, котрі не вірять у пролім у застою при виборі демократичного кандидата на президента Злучених Держав спроміж трох найсильнійших кандидатів, видвигають угодову кандидатуру сенатора з Індієни, Самуїла М. Ролстона. Вони вважають, що се одинокий вихід з тридневного застою. Думають, що прихильники МекЕду і Смита погодяться на третього кандидата, яким найрадше може бути Ролстон.

Ролстон поступовий демократ. Виявив свої спосібности яко керманич, коли був ґовернором стейту Індієна.

Яко кандидата на заступника президента при кандидатурі Ролстона видвигають Смита.

КАНДИДАТУРА ЛА ФОЛЕТА.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 2. липня. — Дня 4-ого с. м. відбудеться в Клівленді, Огайо, конференція „Прогресивної Політичної Акції", яка видвигне кандидатуру Роберта М. Ла Фоллета на президента Злучених Держав, якщо демократи не поставлять кандидатом поступового чоловіка.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ВЛАДА НЕ ЗМІНИЛАСЬ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 2. липня. — В тутешніх урядових кругах заявляють, що відношення американського правительства до російського большевицького уряду в нічому не змінилось.

Американське правительство каже, що большевицький уряд від смерти Леніна не змінився на ліпше, але навпаки, під деяким оглядом ще погіршав.

Купців, що займаються приватною торговлею на основі НЕП-а („нової економічної політики", яку ввів небіщик Ленін в березні 1921), перслідується. Навіть програнано з них 7,000, а деяких покарано тяжкими карами, навіть смертю. Загранична торговля далі в руках большевицького уряду, а не приватних. Все те показує, що в Росії немає свободи торговлі і загалом бизнесу ні для горожан ні для чужинців, і тому нема підстави до привернення торговельних зносин між Америкою і Росією, а за тим і признання Росії Америкою.

АМЕРИКАНСЬКІ ЖИДИ ДАЛИ НА ПАЛЕСТИНУ 8½ МІЛІОНА ДОЛЯРІВ.

ПИТСБУРҐ, ПА., 1. липня. — Тут відбуваеться 27-ма річна конвенція сіоністичної орґанізації в Америці.

Секретар „палестинського основного фонду" Емануїл Найман заявив сьогодня на конвенції, що американські Жиди дали за останніх три роки на відбудову Палестини яко жидівської держави під покровом Великої Британії $8,500,000.

Із сеї суми $6,000,000 зібрав самий „палестинський основний фонд", а решту зібрали 16 інших орґанізацій, що працюють для тоїсамої цілі.

Він заявився за пляном обєднання всіх 17 орґанізацій в одну центральну орґанізацію.

На конвенції прочитано привітні депеші від президента Кулиджа і голови світової сіоністичної орґанізації д-ра Хаіма Вайцмана.

БОГОРОДЧАНСЬКИЙ ІКОНОСТАС.

В справі стародавнього богородчанського іконостасу запевняють, що ще підчас війни зложено його у Відні в Kunstgewerbemuseum на Wollzeile. Через парохію у Відні можна отримати близші відомости про се.

НАЙМЕНША ДЕРЖАВА ЗАБАВЛЯЄ ВЕСЬ СВІТ.

В Люксенбурзі радіо є загально дозволене. Тому один аматор у Люксембурзі уладив собі радіо-телефонічний апарат і почав на всі боки розсилати деклямації, співи, музику. Його програму прийняли всі більші европейські стації. Та вдалося йому ввійти у взаеми з Америкою. Його апарат працює що вечера від 10 до 11 год., фалями на віддаль 100—250 метрів, так що не перепиняє ніякій більшій стації з филями 350—3000 метрів.

ПРО ПАЛИСТИНУ НА УКРАЇНІ.

Про жидівську кольонізацію на Україні подає жидівська телеґрафічна аґенція таку інформацію: На зїзді комуністичної партії большевиків України спротивився проектові жидівської кольонізації України комуніст Квіринґ, уважаючи її за прецеденс для поширювання сіонізму. На ту тему полемізує з ним московська „Емес" підкреслюючи, що кольонізація на Кримі та Україні є одинокою правильною розвязкою жидівської проблеми в СРСР. є единим виходом для Жидів, які бажають продуктивної праці. А через те намічена кольонізація є не лише жидівською, але й загально державною справою.

УКРИТІ СКАРБИ В МОСКВІ.

Советський комісаріят фінансів одержав вістку, що в богато московських хатах деякі визначні мешканці ще за часів війни й революції поховали великі скарби. Советські власти почали запопадливо шукати по хатах богатих еміґрантів. І здається, що найшли богато. Так прим. в мешканю бувшого директора „Русскаго Слова" дра Сітіна найшли попад 10 міліонів золотих рублів.

СЛІПИЙ РІЗБАР.

У ґазеті „Вестерманс Монтсгефте" читаємо про французького різбаря Відаля (1832 — 1892), що осліп на 22ому році життя. Та відаль усе таки не покинув різбарства. Небаром руки його зовсім вправилися в різбарстві, хоч був сліпий. Подивляти мусів кожен, як він при помочі дотику частин укладав собі у думці й у практиці цілість фіґури. Відвідував менаджерії, ба навіть входив із усмирителями до кліток хижих звірят, щоби ліпше студіювати будову звіряти, їх мускули, казав викраювати собі сілюети звірят, які омацував і так вправлявся все ліпше у різбарстві. Твори його були більше разів на париській виставці і нагороджено їх кілька разів медалями. Твори його були такі знамениті, що люде не хотіли вірити, що вийшли зпід руки сліпої людини. Тому вислано до робітні Відаля спеціяльну комісію для провірки його праці. Комісія, самособою, переконалася, що Відаль сліпий і що сам виконував різбу.

ПРОТИАМЕРИКАНСКИЙ БОЙКОТ У ЯПОНІЇ.

Ми вже писали, що на знак протесту проти нового американського іміграційного закону один Японець зробив собі гаракірі перед американським посольством у Токіо. На могилі цього патріота, що задля політичної демонстрації з власного почину й власної волі, розпоров собі живіт, зібралося 70.000 осіб. Обурення на Американців виявилося м. и. у тім, що всі власники кінематографів в Японії відмовилися висвітлювати на дальше американські фільми. Бойкот американських товарів зростає і на цім тлі трапляється сила прикрих перепалок Американців з иншими чужоземцями, що перебувають в Японії.

ЖІНОЧЕ РАДІО.

В Анґлії утворився комітет жінок, що мавби поширювати радіо-знання між жіноцтвом. До цього товариства належать жінки ріжних верств. Одначе успіхи товариства досі дуже незначні. Жінки не всилі були найти якийсь предмет котрий треба би постійно розсилати по світу радіотелефонічним шляхом і щоби жіночий світ мав із цього поважні користи. Звичайно розсилали звістки про моду, вказівки для ведення домашнього господарства, про плекання дітей і про гиґієну. Але найбільше жінок любили в радіо музику. Для жінок визначений був у радіо час між 5—6 год. попол., але понайбільше з музичною програмою.

В ХІНАХ.

Працює пять великих радіостацій: в Пекіні, Кантоні, Харбіні і Шанґаю. Ці стації є уладжені для звичайного радіотелеґрафу, а також і для радіотелефону.

НАПАД ПОЛІЦАЇВ НА ДОПИСУВАТЕЛЯ.

У холмській українській газеті „Наше Життя" находимо таку допись:

Дня 17. травня с. р. прийшов до мене з красницького постерунку поліцай Шишко з претенсією за те, що я опобліковав в „Нашому Життю" його пасхальні подвиги (побиття селянина І. Савчука). Коли я йому пояснив, що це для популярности, то він почав грозити постерунком. Почувши від мене кілька іронічних уваг і комплиментів, хоробрий Шишко побіг на постерунок за поміччником. Незабаром прийшло трох поліцаїв і запечатали мою стодолу та записали собаку, яка, не дивлячись на нерівність сил, повела на них завзяту атаку. Мої герої з переляку загубили постерункову печатку, якою опечатували стодолу. На цьому скінчився цей грізний конфлікт.

М. Красовський.

„ПРАВДИВА ПРОГРАМА УКРАЇНЦІВ".

Під таким наголовком находимо у щоденнику „Litauische Rundschau" з 8. ц. м. (виходить у Ковні) довшу статейку, в якій наводиться головні місця відомої промови посла п. Васильчука з редакційним коментарем, навязаним до крутійської полеміки, яку пепесівський посол Перль вів у соймі проти названої промови.

Б. ЦІСАР ВІЛЬГЕЛЬМ ВІДВІДУЄ ГОРОДИ ОРХІДЕЙ — З ПОЛІЦІЄЮ.

Бувший німецький цісар Вільгельм, який живе тепер у місцевости Дорн (у Голяндії) відвідував славні на весь світ огороди орхідей на голяндських островах. Та ця ботанічна прогулька мусіла бути не конче приємна, бо і тут не кидала б. цісаря.

Становище французького прем'єра Едуарда Erріота захитане

ПАРИЖ, 2. липня. — Показується, що становище премієра Едуарда Ерріота не таке сильне, як се здавалося спершу по виборах 11-ого травня с. р.

Вже перший раз підірвав його сенат і палата послів, коли президентом Франції вибрали не його кандидата Поля Пенлеве, але більше уміркованого Ґастона Думерґа.

Відтак йому не повелась політична розмова з премієром Великої Британії Ремсеем Мекданелдом про зближенне між Анґлією і Францією. Богато наробленo з того приводу галасу, а вкінці показалось, що наділі у розмові нічого не осягнено.

Тепер Франція вижидає, що осягне Ерріо на аліянтській конференції в Лосдоні у справі введення в життє пляну Доса, яка зачнеться 16-ого с. м. З уваги на сю конференцію парлямент не відкладає своєї сесії 15-ого с. м., але задержиться довше, щоб дізнатись, що Ерріо осягне в Лондоні. Якщо і ся його місія покінчиться невдачею, так без сумніву парлямент поставиться до нього ворожо і він відійде ще сього літа з його заявою недовіря.

ЕРРІО УСУВАЄ ПУАНКАРЦІВ.

ПАРИЖ, 2. липня. — Премієр Пуанкаре розпорядив, щоб усунено старших вислужених урядовців зі служби. Сей розпорядок видав він на се, щоб легко усунути приклонників бувшого премієра Пуанкаре.

ВИБІР ВОРОГА ЕРРІОТА.

ПАРИЖ, 2. липня. — Сьогодня вибрала військова комісія парляменту генерала Мажіно, приклонника бувшого премієра Пуанкаре, своїм головою.

Мажіно був ворогом Ерріота і сподіваються спірок між ними.

З ПОЛІТИЧНИХ ДЕКЛЯМАЦІЙ.

ПАРИЖ, 2. липня. — Премієр Ерріо вислав до Союза Товариств Ліґи Народів, який відбуває конференцію в Ліоні, у Франції, телеґраму, в якій сказав:

Франція, яку важко ронено в останніх роках, не хоче нічого кромі відшкодовання за страти, які вона потерпіла. Але як се станеться, так вона буде вірна своїм демократичним традиціям і буде дбати передівсім про те, щоби причинитись усею своєю силою до орґанізації щирого і тривкого мира між народами.

І АНҐЛІЯ НЕ ВІРИТЬ НІМЕЧЧИНІ.

ЛОНДОН, 2. липня. — Анґлійські урядовці і політики вдоволені відповідю Німеччини аліянтам, в якій вона годоться на їх контролю над військовими зоруженнями в Німеччині, але одночасно вони докоряють, що вона не заявилась ясно й отверто у справі напів-військових орґанізацій в Німеччині. Анґлійці вважають, що сі орґанізації повинні бути усунені, та що Німеччина повинна на се згодитись і сим улекшити порозуміннє з нею аліянтам на основі пляну Доса, над якого веденнєм в життє вони будуть радити в Лондоні 16-ого с. м.

АРМІЯ ПРОТИ ТУНЕЛЮ ЧЕРЕЗ КАНАЛ.

ЛОНДОН, 2. липня. — Анґлійська армія заявилась проти пляну будови підземної зелізниці попід канал Ля Манш з Анґлії до Франції і передала свою заяву правительству.

З уваги на се кажуть всі приклонники тунелю покинуть свої пляни.

ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИК БУДЕ СЕЇ ОСЕНИ В КАНАДІ.

ЛОНДОН, 2. липня. — Анґлійський престолонаслідник, князь Валії, приїде сеї осени до Канади і буде в Алберті у своїй посілости.

СІОНІСТИ УБИЛИ АНҐЛІЙСЬКОГО КОРЕСПОНДЕНТА.

ЛОНДОН, 2. липня. — З Єрусалима, столиці Полестини, повідомляють, що там убили Жиди сіоністи кореспондента лондонського дневника Дейлі Експресс.

ПЕРШИЙ ДОКТОР УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.

ПРАГА, 19. червня. — Дня 18. червня у Празі відбулась промоція Левка Чикаленка (сина Евгена Харлампoвича Чикаленка) на доктора фільософії. Відколи істнує український університет у Празі, це перша промоція в його рамах. Перший доктор українського усіверситету дістав дипльом, писаний латинською та українською мовою, що взагалі є першим випадком в історії української вищої науки.

НОВИЙ ГОЛОД НА УКРАЇНІ.

БЕРЛІН, 2. липня. — З України наспіли вісти, що сього року буде там неврожай на збіже. Особливо буде великий неврожай в південній Україні. З уваги на те заноситься на новий голод в тих сторонах України сеї зими.

ЗА ПРАПОР.

ТОКІО, столиця Японії, 2. липня. — Тутешня поліція повідомила американську амбасаду, що вона найшла американський прапор, який вчера здер невідомий чоловік зі стовпа біля тутешньої американської амбасади.

ЯПОНСЬКА ЗАГРАНИЧНА ПОЛІТИКА.

ТОКІО, столиця Японії, 2. липня. — Японський міністер закордоних справ барон Шідегара заявив у своїй промові в парляменті, що Японія буде старатись, щоби мимо заборони японської іміграції до Америки панували між обома краями добрі зносини.

Далі він заявився за приязними взаєминами з Росією і співділанием з Китаєм.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

148 ЛІТ.

В пятницю, 4-го с. м., минуло 148 літ від дня проголошення представниками 13 американських кольоній у Филаделфії Декларації Независимости, на основі якої вони обеднались в независиму державу і вели війну проти Англії, поки не скинули чужого ярма.

День 4-го липня у Американців велике свято. Та богато теперішніх Американців, уродившись на вільній землі і вирісши серед вільних людий, не відчуває вже, що то значить вільність, бо не знає, що се таке неволя. Вони не бачать тої ріжниці і тому для них свобода річ така натуральна як кождий будний день. А обходять свято для пошанування традиції, бо всі культурні люди шанують традицію, славні хвилі у свому минулому.

Але є тут нові Американці, котрі приїхали з НЕВІЛЬНИХ країв, і котрих родини ще й тепер у старому краю в НЕВОЛІ. Отсі люди, котрі знають, що наприклад в Европі ще й тепер набудовано ріжних „держав" на те, аби власники сих „держав" могли пакувати людий до тюрми, брати на муки, стріляти, вести на шибениці, завдавати їм душевні муки, — сі люди вміють живим зболілим серцем відчути с и л у і з н а ч і н н е 4-го липня. Вони таксамо добрі Американці як і сі, що тут уроджені; таксамо вони люблять сей вільний край, але відчувають ріжницю між вільностю і неволею, бо чують біль важкий невільних рідних братів, бо вони душею з ними і хотіли-б і їм помогти стати вільними людьми як Американці.

В день 4-го липня їх думка, думка вільних людий, лине через океан до братів у тюрмах під знаком неволі, та у їх власних домах під тимсамим знаком, і взиває до дальшої витривалости, до боротьби і до готовости до крайної розправи задля осягнення независимости і вільности, як се осягнув був 3-міліоновий американський нарід тому 148 літ.

Тоді в Декларації Независимости сказали Американці, що

1. — Всі люди рівні.
2. — Всі люди мають право до життя, вільности і щастя.
3. — Нарід має по своїй волі установляти свою владу.
4. — Нарід має право скинути владу й установити нову.
5. — Нарід має право й обовязок повалити насильну владу, а установити власну охорону для забезпечення своєї будучности.

На основі сих засад Американці тому 148 літ проголосили свою независиму державу.

Сі засади дали силу і велич Злученим Державам.

Тепер голошено тісамі засади яко „право самоозначення", але його покривлено і пофалшовано.

Одначе народи, котрі борються за вільність, не повинні дати топтати тих засад, а все повинні стати в їх обороні, бо вони так як Американці на основі тих засад будуть будувати свої вільні держави.

На сторожі тих засад Декларації Независимости повинні стояти передівсім Українці і все і всюди се зазначувати. В сих засадах повинні вони виховати і своїх дітий, бо на основі тих засад повстане вільна Україна.

„УКРАЇНСЬКИЙ УНІОН"

ПРИЧИНОК ДО УКРАЇНСЬКО-ЧЕСЬКОГО ЗБЛИЖЕННЯ.

У чеськім місті Піску з дня 4-ого червня почав виходити чеською мовою тижневик „УКРАЇНСЬКИЙ УНІОН". Видає й редагує його український журналіст Б. М. ГРЕЙНЮК, емігрант із Східної Галичини.

З тих двох чисел „Українського Уніону", що досі вийшли, читач виносить дуже гарне враження. У всіх статтях і замітках послідовно приходить до вияву українська державницька думка. Редакція не впадає ані в праві, ані в ліві крайности, не вдається також в непотрібні й нецікаві для чужинця подробиці про форми майбутнього державного ладу на Україні. Але при кождій нагоді привчає чеського читача до думки, що Українці займають своє особливе й самостійне місце в сімі славянських народів; що Україна в її етнографічних межах мусить бути і буде незалежною державою.

Не знаємо, на які кошти видається „Український Уніон", як не знаємо й попередньої діяльности п. Грейнюка. Але та національна місія, яку виконує новий орган, сама по собі заслугує всякого співчуття і попертя. Не зважаючи на дворічне перебування більшої скількости українських емігрантів у Чехо-Словаччині, не зважаючи на ФОРМАЛЬНО добрі відносини між Українцями та Чехами, ПО СУТІ ще й досі замало зроблено з нашого боку, щоб Чехи нас СЕРЦЕМ І ДУШЕЮ пізнали та полюбили.

„Український Уніон" — у дуже скромній формі, бо на більше, очевидно, не стає коштів і сил — намагається заповнити цю прогалину. Робить він це тактовно й розумно. Українське суспільство, на жаль' не може допомогти йому матеріяльно. З тим більшим правом новий, так нам потрібний орган, може числити на моральне співчутте кождого державно думаючого й національно свідомого Українця. Р—н.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ПРАВО ВИЗНАЧЕННЯ—НАШЕ ЕЛЄМЕНТАРНЕ ПРАВО.

Промова посла Павла Васильчука виголошена в комісії заграничних справ польського сойму дня 23. травня с. р. підчас дискусії над промовою міністра Замойського.

Европа йде на ліво.

Шановні Панове! Дехто з моїх передбесідників висловив думку, що вислід останніх виборів у Франції, як також передтим в Англії, Данії, а врешті Японії є заявищем випадковим в грі поодиноких осіб Що не слід перецінювати того факту, дошукуватися глибшого підкладу вислідів виборів, бо маємо до діла тільки зі зміною осіб, які одначе — особливо у Франції і Англії, — привязані до національних традицій, в своїй закордонній політиці ідуть по лінії політики своїх попередників.

Я вже при попередній дискусії висловив свій погляд на справу, оцінюючи це, як факт пересунення в укладі політичних сил на Заході на ліво. Без сумніву є це вислід глибокого процесу в суспільно-політичних відносинах повоєнного світу, який ще далеко не закінчений, а який означує поглиблення суспільно-політичної свідомости широких мас суспільно-політичного низу і ступневого приходу його до влади. Через те, цілком доцінюючи значіння в політичній праці окремих осіб, не можу трактувати їх в одірванні від мас, їх настроїв і змагань. Колиб ходило тільки про особи, то — очевидно — вислід виборів у Франції, з якою Польща звязана умовами приязни і мілітарними канвенціями, не викликав би такого переполоху, а навіть констернації в польських політичних сферах. Маю враження, що для Польщі і польських політиків ця зміна в укладі політичних сил наступила цілком несподівано. Думалося, що з тої сторони Польща цілковито забезпечена.

Офіційна Франція цілий час манїфестувала свою приязнь до Польщі та чинно її у всьому піддержувала. То була Франція націонал-реакції і мілітаристичної камарилі. Оспівували ту Францію в Польщі всі політичні польські політики від права до ліва. Але в гущі французьких мас чаїлася инша Франція,— неофіційна, протестуюча. Вона поставила при виборах гасло „війна війні"; виграла вибори, тепер приходить до влади і Польщі прийдеться мати до діла з союзником з обновленим обличям. Звідсіль занепокоєння Польщі і тому завдячуємо сьогоднішні дебати в Комісії, яка порівнуючи так рідко скликається.

Остання европейська війна розятрила та витворила багато ран в житті не тільки поодиноких народів, але й цілого світу. Розпочата ніби в імя оборони культури і поневолених націй, привела до вислідів якраз противних засадам цивілізації і поступу.

Повоєнні трактати явилися наглядним свідоцтвом просто звіринного мілітаризму та перемоги політичної реакції над гаслами демократизму. Ці трактати створили нову загрозу миру. Головною причиною неспокою у Европі безперечно є штучне виккроєння повоєнних границь Европи, без узгляднення національних організмів. Торкається це в першу чергу Польщі, яка загарбала величезні простори земель етнічно непольських, — українських й білоруських.

Тези західної демократії.

Політична думка західно-европейської лівиці, в пошукуванні нових доріг ля привернення миру ід европейської рівноваги, виставляє на чергу дня в розріщенні міжнародних проблем слідуючі тези: 1) утримання миру, 2) обмеження зброєнь, 3) вирішення міжнародніх конфліктів мирним шляхом через поширення щодо членів і компетенції Ліги Націй, 4) та врешті господарська відбудова Европи і співділання на тому полі.

Що раз то все сильнійше зростає усвідомлення, що удержання миру не вдасться перевести инакше, як ревізію повоєнних трактатів, зокрема ревізією границь. Говорилося тут з переляком, що це підносив Троцький і Раковський. Одначе я мушу вказати, що ще перед ними про це саме і ще більш рішуче говорив п. Гендерсон в своїй передвиборчій промові, яка наробила так богато шуму в Польщі. Про це говорили теж і писали теперішні побідники у Франції пп. Еріо, Пенлеве, Бльом та ін., цілком виразно висловлюючи думку, з окрема про Польщу, що належало її замкнути в етнографічні границі, бо теперішній стан польських границь є причиною переслідувань національних меншостей і вічної небезпеки війни на Сході Европи.

Що правда думка про ревізію повоєнних трактатів і границь серед чинників міжнародньої політикилише наростає але вона набирає сили і без сумніву мусить стати переконуючою вимогою, як засіб до усунення основного джерела небезпеки нової війни і звязаних з тим страхіть для всіх, що бажають миру, культурної і господарської відбудови. В Польщі таке поставлення справи викликає нескриваний ляк з боязни за втрату великодержавного становища Польщі, до чого мають претенсії польські політичні чинники всіх толків. Звідсіль, як це не здається дивним для постороннього обсерватора, побоювання Польщі за прихід до влади демократії в Англії і Франції.

Польща — найбільше жерело воєнної небезпеки.

Побіда у виборах демократії в Англії, і особливо у Франції, всією польською пресою була зустрінута з великою резервою а навіть вороже. Резерву проявила якраз преса тих польських політичних чинників, які сливуть за емодкратією. Це підкреслюю тому, щоби схарактеризувати, як ставляться до піднесених західньою демократією питань всі рішаючі сфери.

Питання про удержання мира, якому загрожують повоєнні границі, тісно звязне з квестією національних меншостей, особливо територіяльних. Від такого чи иншого вирішення того питання в недалекій будуччині залежить спокій в цілій Европі через скомплікування в цьому ще инших не менше важних чинників. Зі всіх европейських держав сучасна Пальща творить найбільше жерело небезпеки війни завдяки тому, що пів її теперішньої території складається з земель етнічно не польських, а українських і білоруських. І хоч для свого воскресення Польща оперувала гаслом самовизначення народів і через те мала моральну піддержку у західньої демократії, вона дійшовши до сили і користаючи з ситуації — захопила величезні простори українські і білоруські, відкидаючи в відношенні по них засаду самовизначення.

Французька імперіялістична реакція в своїх цілях чинно піддержувала Польщу в її захватних стремліннях і задержувала діло миру на Сході Европи. Теперішня констернація серед польських політичних кругів пояснюється не чим иншим, як побоюванням евентуальних змін в заграничній політиці Франції.

Останній протест французьких учених і письменників збільшив очевидно ці побоювдання. Не хочу пророкувати, наскільки на ділі проводирі французької політичної лівиці захотять підійти до вирішення наболілих питань, це діло часу й обставин. Важний тут сам факт зміни в укладі сил і настроїв в кермуючих кругах західної Европи. Польща тепер є ізольована. Це ствердили всі мої передбесідники. Вона втратила в значній мірі впливи за границею. Головною причиною цього є її імперіялізм і мілітаризм.

Панове перебільшують, коли жалуються на протипольську агітацію за кордоном, на „анонімові" меморіяли „безчельних врогуф". Вони, оскільки появляються, то слабо і непевно виявляють силу гнету, який переживаємо. Їх за мало. Трудно. Щож панове хочуть, щоб стиснуті за горло не хотіли кричати і кликати на поміч?!

Польський режім і „полагода" справи національних меншостий.

Ви самі про себе видаєте найкраще свідоцтво. Досить подивитись на далеко посунену поза межі етнографічно польську і державну границю Польщі, щоб судити про польську захватність. А аргументи польських політиків та диплюматів для удержання тих границь при екстермінаційній системі польського управління на українських і білоруських землях, про що трудно зовсім не знати більш менш орієнтуючомуся політикові на Заході, є найкращим агітаційним матеріялом проти сучасної Польщі і вас.

Польща цілий час мала утруднення своєї ситуації на міжнародньому терені завдяки свому імперіялізмові, гнобленню національних меншостей. Тільки тут роблено добру міну що це питання не існує. Не трактувалося воно поважно і з нашим приходом до сойму всупереч нашим рішучим заявам і протестам.

Система поліційного терору, приноровлювана на наших землях, овдодить до обурення і розпуки населення та викликує слушні протести визначнійших людей Европи. Врешті панове дочекались навіть від СРСР. двох нот, в обороні української і білоруської людности та православної віри тих народів. Инша річ, що п. Чічерін підписав риську умову, але там у пня української і білоруської нації беться живе серце в народі і чути зойк катованого тут брата. Тільки під тою пресією почалася галасанина в польській пресі про необхідність „полагоженндя" справи нац. меншостей та таємничі наради п. преміера Грабского з якимсь комітетом для „справ кресів" та з проводирями польських сторонництв. Що ця галасанина дійсно є тільки про людське око доказом того є хоч би сам спосіб, яким підходиться до питання національних меншостей; До нарад покликані тільки польські партії, отже виходиться з засади: do ut des!

Становище преміера Грабского є відомо з його заяв в тій справі. Щож до польських сторонництв, то мимо дрібних своїх специфічно внутрішних сварок, між польськими партіями у відношенні до справ нац. меншостей нема основних ріжниць. Ми, як чинник третій, можемо це обєктивно стзердити на підставі власного кількалітнього досвіду як поза парляментом, так і особливо тут в соймі. Тому то всі польські партії поносять рівну відповідальність за страшний режім супроти нац. меншостей. Щоб не бути голословним, приведу тут хоч би заяву в тій справі проводирів польської лівиці п. Тугута, „голови Визволеня" і Недзялковского, представника ППС.

І п. Тугут і п. Недзялковскі в порушеній справі висловилися майже дословно однаково. Маю на увазі заяву п. Тугута у відомім інтервю після свого повороту зі заграничної поїздки та заяву п. Недзялковского тут на комісії на попередньому засіданні. Вони сказали дословно: справа національних меншостей є безперечно одною з найбільше пекучих та неупорядкованих; приносить це Польщі шкоду і тому мусить бути упорядкована, одначе не значить це, щоб мали ми задовольнити всі домагання (рощеня) національних меншостей, націоналістичних проводирів українських, білоруських чи инших. П. Недзялковскі підкреслив, що за свою заяву яку робить в імени польської соціялістичної партії, якої погляди тут не представив.

Заява п. Незялковсдкого булаб для нас дивною новинкою, оскільки ми не зналиб становища цеї партії до нас та її практики за часів, коли вона тримала в Польщі владу в своїх руках. Але ми знаємо, що вся польська лівиця, — демократія — була і є за захватом українських і білоруських земель і проти приноровлення до нас прінціпу самовизначення. Що правда трудно погодити це становище ППС. та инших лівих польських сторонництв з засадами емодкратії, а тим більше з основними прінціпами соціялізму.

Смію запевнити п. Недзялковского і всіх панів, що всі українські партії, починаючи комуністами і кінчаючи фащистами, стоять непохитно на ґрунті самовизначення народів та бажають застосовування цього прінціпу вповні до українського народу і наших земель. Оскількиж п. Недзялковскі і його товариші домагання нами повного самовизначення називають „націоналізмом" то не вагаюся сказати в такому разі, що ми Українці, всі націоналісти.

Дві правди.

Не раз я вже вказував на те, що Польща в своїй політиці має дві правди: ону ля загграниці, а другу для внутрішнього вжитку.

Воскресша Польща, перейнявши весь моральний спадок старо-шляхетської намагається на зовні про людське око уходити за демократичну носительку культури на Сході Европи.

Тимчасом в дісности виступає вона проти всіх здобутків демократизму, як держава реакційна. Не признаючи за своїми національними меншостями права на самоозначення і провадючи екстермінаційну політику супроти них, виступає вона з нотами до Латвії в обороні польських поміщиків, яким згідно тамошньому демократичному закону забрано землю для поділу між селян. Це називається „обороною загроженої польскосці на Летґалії".

Силою поліції і війська забравши кількасот церков у православного населення, переслідуючи православну релігію й іновірців, виступає в обороні „загроженого католіцизму" в Союзі Радянських Республик.

Тіж дві правди визнає в своїй політиці і польська демократія. Инакше не можемо трактувати факту піддержання польською лівицею екстермінаційної політики терору на міжнародньому терені. Бож з тим власне звязані останні заграничні подорожі п. голови „Визволення" Тугута та п. Недзялковского і Жулавского з ППС.

Лист п. Тугута до Пенлеве у відповідь на відому відозву французьких учених, політиків і письменників є найкращим документом тої дволичности. Пан Тугут преців вже два роки є головою соймової адміністраційної комісії. Не один факт надужиття і терору, до неба о помсту вопіющий, нами і потерпівшими був неоднократно йому предложений, одначе п. Тугут не уважав потрібним реагувати на це. Комісія, що тепер розсліджує стан вязниць, вибрана вже давно і не тільки для справ вязниць, а взагалі для справ надужить адміністрації, одначе свою діяльність розпочала вона лише тепер і тільки розсліджує вязниці, які наскоро приводяться до порядку. Мета того є ясна: п. Тугут спішить заперечити прикрій правді про фактичний страшний білий терор і листа до Пенлеве вислав з тим, щоб злагіднити велике враження в світі, яке цілком слушно викликала відозва протесту французьких учених.

Підсумовуючи це, мушу ствердити, що нема в Польщі виглядів для розвязання справи національних меншостей. До цього нездатні ані правительство ані жадне польське сторонництво — чи то праве чи ліве.

(Дальше буде).

ЛИСТ ЯКИМ МОЖНА ПОВЕЛИЧАТИСЯ.

Медичний Центр під ч. 318 Лексінґтон Евню близько 38-ої улиці, інституція зорґанізована не для приватних зисків а для публичного добра, одержала сотки листів з признанням в яких похвалюєся її взнеслу працю. З тих листів, які Медичний Центр одержав, позваляємо собі проголосити лист, який одержалисьмо від Впов. Др. Royal S. Copeland, бувшого Комісаря Здоровля міста Ню Йорку.

Листопад 1, 1922.

Панове!—

Я одержав Ваше письмо з 15. сего місяця, і дуже тішить мене Ваша заява і поступ, який Ваш Медичний Центр осяг в ліченню та запобіганню хоріб, котрий Ви що тільки оснували а який, о скілько розумію, провадите як гуманітарне підприємство.

Коли Ви тому три роки радилися мене про пляни і роботи такої інституції яку намірялі у Вашім Медичнім Центрі, ми вели диспуту над плянами та ідеалами як повинно те все вестися. Коли я увидів, що ми у всім годимося я дав свою апробату.

Тепер тішуся, що пляни і ідеали ті здійснюються так як ми вірили вони повинні здійснитися. Ґратулюю Вам і надіюсь, що Ви будете іти дальше по сим плянам та осягнете Ваші ціли вповні.

(Підписано) **R. S. Copeland,**
Комісар Здоровля.

КАЦАПСЬКО-ЛЯЦЬКА НАГІНКА.

Із села Лагодова, перемишлянського повіту прислано допись, яка була поміщена у „Новім Часі", яка характеризує знаменито побратимство поміж Ляхами й кацапами у спільній нагінці проти української роботи. Печатаючи цю допись на сторінках „Свободи" звертаємо увагу усіх патріотів, щоби старалися всюди до коріння винищити й самий слід кацапської язви, чи то у формі стародавного кацапства „на історических началах", чи навітнього у формі т. зв. большевизму. Одні і другі це хруні, які запродали свою совість і душу, які продалиби цілий свій нарід й на заріз, колиб тільки їм забезпечено вигідне життя. Тих кацапських гадюк крайна пора розбдоптати під українським закаблуком.

Допись у „Новім Часі" звучить так:

Дня 13. марта ц. р. рескр. тернопільського воєводства з дня 22. січня 1924 розвязано чит. „Просвіти" в Лагодові, повіту Перемишляни а одночасно загрожено розвязати кооперативу. Повище є ділом місцевого священика о. Т. Сахна і його родини.

О. Т. Сахно зажадав від читальні винаймлення салі на шкільну клясу, чого йому відмовлено. Дочка о Сахна є наймолодшою силою учительською в місцевій школі, котру задля браку приміщення поставлено до редукції. О. Сахно по відмові постарався, де треба, о замкнення читальні. Докази: 1) в осени минувшого року приходив Ярослав Сохно, син пароха і студент польського університету до читальні і випитував, хто пренумерує і за які гроші „Землю і Волю" Члени, пізнавши сего панка, що він є такий хрунь, як його тато, викинули його з читальні. Від хвилі усунення його з читальні почались доноси, ревізії, які скінчились тим, що на розказ попа читальня зістала замкнена. 2) 7-го лютого 1924. прийшов до кооперативи другий син Сахна, напів спольщений, перекінчик Стефан Сахно, також студент польського університету і заявив прилюдно, що читальня буде замкнена нібито за комунізм, але се можна обминути, коли виберуть його батька до виділу чит. „Просвіти". 3) Стефан Сахно і його тесть назвали членів комуністами, за то, що їх викинули з читальні за їх хрунівську роботу.

Поступованне це було провокаційне, зміряюче до замкнення читальні. О. Сахно грозив прилюдно, що постарається також о замкнення кооперативи.

Що ці люди могли це зробити, то їх минувшість про се говорить, а саме: а) О. Сахно перед війною був засуджений на три місяці „під Юром" за відмовлення послідних свьтих тайн хорому і др. б) вічні фікційні процеси з парохіянами, в) калюмніяторські доноси і процеси проти упр. школи Ів. Нуда, г) доказ о. Бойка, що о. Сахно заявився перед властями адміністраційними Поляком, ґ) кирина в селі від хвилі обняття парохії, розбитте церковного хору і знищенне чит. „Просвіти" та агітація явна з проповідальниці проти будови народного дому і т. д.

Сини Сахна студенти польського університету. Сват Сахна Оленський, великий поплечник староства а головно комісаря поліції, Пузя.

Ось другий яскравий приклад, де священик працює над знищенням національної твердині. Обяв страшний, проти якого мусить виступити свідоме священство.

Ждемо їх діл.

Рівночасно із цею дописю ми також дістали лист від кооперативи, а саме, що помимо так тяжких перепон наші браття не сидять з позакладаними руками, тільки працюють оскілько для них можливо. Помимо сего, що зі сторони старого кацапа і ляцького донощика Сахна валяться їм колоди під ноги, вони беруться таки до дальшої праці і надалі сиплять солию в очи нашим хруням. От тепер відкупили кацапське гніздо, ту коршму, що кацапи були купили від дідича, щоби мали звідки сіяти незгоду. Ся коршма зістала куплена кооперативою в Лагодові за 250 долярів. Але то тільки голі мури, бо дах зістав знищений. „Український Кружок" вислав доси $250.00, а ще тут має в банку $150.00. Наші браття з рідного села просять нас о дальщу поміч на докінченне сего дому, де має повстати народна святиня, де має гартуватися український дух наших братів. Тож в кому грає кураїнська кров, хто чує себе щирим Українцем, нехай спішить з помочию для рідного села. Нехай не забракне ні одного Лагодівського Українця, щоби не поспішив з помочию нашим браттям в віднім селі.

Покажім ворогам, що ми тут також спільно працюємо для добра української справи. Нехай наша жертва, котру тут зложимо, буде заохотою до дальшої праці наших братів для добра Неньки України, а хруням на погибель!

За кожду прислану жертву згори складаємо сердечну подяку.

Кожду жертву проситься висилати на руки касієра на адресу: Ivan Makar, 534 E. 18th St., New York, N. Y. або Wasyl Kostiw, 534 E. 18th St., New York, N. Y.

ПОЕТ МАХАР І ГОСТИННИК.

Чеський поет Махар є верховним інспектором чесько-словацької армії. Він недавно переводив інспекцію в одному невеличкому містечку на Моравії. Гостинник, у котрого інспектор замовив для себе обід, хотів зробити несподіванку рідкому гостеви. Позичив у місцевій книгарні всі твори Махара, у люксусовому виданні. Зложив їх гарно в етажерці у кімнаті, у котрій Махар обідав. Махарови це сподобалося і бажаючи відвячитидсь гостинникови, попідписувався власноручно на всіх книжках. Колиж гостинник приніс книжки назад книгар сказав, що не може їх прийняти, бо мусів би продавати їх по антикварській ціні, тому що підписані. Хай тому гостинник забере собі книжки назад! І гостинник мусів купити всі Махарові твори. Книги ці мають цю прикмету, що засмотрені автограмом — книгар не хотів узгляднити цього.

Вірмени і Москаль.

Вірменин: Одгадайте мені такой вещ: осел стоял на этот берег, а трава росла на другом. Что должен сделать осел, чтоби поесть траву, а не лезть у воду?

Москаль (думав, думав і каже): Нехай как хочет пробирається! Не знаю...

Вірменин: Вот і тот осел тож не знал.

Кого з українських послів у польскому соймі найбільше любили!

Марка Луцкевича, бо виносили його на руках зі салі засідань...

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Укр. Тов. Жереб. Любов, від. 144, повідомляє, що піврічний мітинг відбудесь о 8.15 вечером в суботу 5-го липня в гали Укр. Нар. Дому, 217 Н. 6-та ул. Справозданиє контролі і другі важні справи. Неявившийся член заплатить кари $1 а урядник $3. — І. Федун, предс.; М. Ямка, секр.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

БРАНКА

(Історичне оповіданне).

(3)

Ротмістра здивували сі запросини. Він не знав, що дідич задержав у дворі пару штук худоби на поталу напастникам, щоби їх задобрити і відтягнути ві дсела?

— Худоба твого пана дома? — спитав.

— Я не рахував, кілько дома, кілько на вигоні. Але дома буде тілько, щоби ваше війско наїлося і ще дещо взяло на дорогу. Як я виходив з двора, то з одного бика вже лупили шкіру, бо пан не сумнівается, що пани скористають з його запросин.

— Коли так, то ходім до двора.

В дворі вже всьо було готове на принятте гостий. Драґуни пирували в великій комнаті челядної хати, Кнося з його двома офіцирами Тиравський приняв в гостинній сали двора. Тиравський був вдовець, отже обовязки ґаздині виконувала його донька, вісімнацять-літна Анна. Її місце при столі було порожнє, бо їй ніколи було сісти. Раз-у-раз бігала з пекарні до гостинної, з гостинної до пекарні. Пильнувала, щоби гості не ждали на їзду, не ждали на напитки. Ротмістр за весь час обіду бовтнув лише пару слів. Їв і пив мовчки, та водив оком за Анною. Оком, бо мав лиш одно. На місци другого була глубока яма. Говорять, що одно око витекло йому при „вибиранню хліба" в селі якогось шляхтича, котрий мав мілїцію сильнійшу, ніж було війско Кноля і не давав собі плювати в кашу. При тій нагоді Кнолеви „порахували" зуби, бо з передних лишилися в щоці лише два. З того часу Кноль став обережнійший, але тим завзятійший. Господар Лучиць не жалував ні їди ні напитків і довів до того, що нарешті й Кноль заговорив.

— Ваша рука щедра — промовив до господаря. — Ваша кухня добра, ваш льох ще ліпший. Але найліпша ваша дівка... Я вже неодну дівку бачив, не з одною жартував, але аж ваша розігріла моє серце... Випиймо за здоровлю, нині ще панни Анни, за пару днів пані Кнольової, жінки ротмістра ясновельможного пана, князя Яреми Вишневецького!

Кноль вихилив заздоровну чашу до дна і здивований та обурений глянув на товариство, бо окрім него всі сиділи і ніхто часі не підвів до уст. Оба офіцири позирали то на него, то на господаря.

— Ви мабуть недочуваете, пане Тиравський. Не чули, що я сказав?

— Чув.

— Отже чому не випили за здоровлю моеї судженої, вашої рідної доньки?

Слуга, котрому господар щось шепнув до уха. Вхопив збанок, що стояв під стіною і станув за ротмістром.

— Я не випив, — господар відповів, — бо не ялося пити за здоровля судженої княжого ротмістра поти, поки не пошановано самого князя. НасампеEред випемо за здоровле нашого опікуна, ясновельможного князя Яреми.

— Правда, правда. Випиймо за здоровле мого пана.

— Наші чаші ще повні, — господар звернувся до слуги. — Наповни ротмістрову!

Слуга наляв зі збана, в котрім було вино через половину з оковитою. Всі випорожнили свої чаші.

— В тім вині велика сила, — ротмістр замітив. — Тепер за здорвлє Анни, моеї судженої, завтра-позавтра жінки... хоч... коли вже на тім стануло, що пів звінчає нас, то не знаю, чому би вона мала ждати на мене, я на неї до завтра. Найліпше було би таки зараз, — ротмістр бовтав, дивлячися, як слуга ще раз наповняє його чашу з того самого збанка.

— Мою Анну дістанете, — господар відповів, — але аж тоді, коли відросте ваше око і відростуть ваші зуби. Пю за ваше здоровле, щоби се як найскорше сталося.

Відростуть, відростуть, — Книль лепетів випивши і випускаючи з руки часу.

Офіцири прискочили до него і піддержали його, щоби не впав.

— Найліпше було бя — Тиравський звернувся до офіцирів — як би ви винесли його на сіно. Нехай переспиться.

— Я не так думаю, — сказав один офіцир, котрий боявся, що буде, як ротмістр протверезиться там, де дістав гарбуза. — Для него і для вас, міркую, буде найліпше, як його такого, як він тепер є, відвеземо домів. Як би ви дали віз...

— Овшім, овшім! Дам один на него, другий з харчами для него. Щоби, як дома проснеся з похміля, не згадував мене лихим словом. Ще й для вашого війска додам пару биків.

Війско відійшло ще того самого дня до Ічні, де стояло ґарнізоном. Тиравський відітхнув, вдоволений, що коштом невеликим як на ті часи і як на те, що йому грозило, спекався непрошених гостий.

Коли ротмістр очуняв, не горден був зрозуміти, яким чудом він в своїй хаті, в своїм власнім ліжку. Він тямив лиш те, що сидів при столі Тиравського в Лучицях, та що Тиравський глузував з него, обіцюючи йому свою доньку аж тоді, коли відросте його око і відростуть його зуби. Більше нічого не тямив. Ні того, що безличному Тиравському відповів, ні того, як покинув його двір і вернув до Ічні. Його затрівожила судьба драґунів, бо ще не знав, що й вони вернули з ним. Задзвонив на слугу і казав покликати до себе своїх обох офіцирів.

— Як я дістався до хати і до мого ліжка? — спитав, коли офіцири прийшли. — Де драґуни, де письма воєводи до князя?

— Вино було дуже сильне, — відповів один офіцир. — Всіх нас звалило з ніг. Тиравському Бог дав великий розум, бо відіслав нас возами до Ічні. Впрочім всьо сталося, як мало бути. Драґуни прийшли з нами, папери ми зараз, скоро вернулися до Ічні, відіслали до Прилук, бо одночасно з нами приїхав сюди ґінець від князя...

— Князь в Прилуках?

— В Прилуках. Ґінець привіз приказ, щоби ви завтра ставилися у Князя.

— Добре, що не нині, бо мені ще в голові шумить. Від того вина і від відповіди гордого шляхтича. Я йому покажу! Не буде рахувати моїх очий, ні моїх зубів.

(Дальше буде).

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

ЖИДИ І ТОРГОВЛЯ.

(З львівського Нашого Прапора).

Які обставини спричинили це, що Жиди могли відограти так визначну ролю при творенню капіталістичного господарства? Обставини, що двигнули їх на так піднеслу педисталь, можна уґрупувати так:

а) Їхня розсіянність по всіх теріторіях.

б) Інородність.

в) Пів горожаньство.

г) Їхне багацтво.

Ad а) **Важним чинником** в житті жидівського народу є передусім їхня розсіянність по всіх краях, цілого світу, від часу прогнання їх з Палестини. родним наслідком цего розсіяння було це, що члени цеї самої рідні, поселеної в центрах господарчого життя закладали численні філії в инших теріторіях. риміром, родина Альопез мешкала в Бордо (пол. Франція), а філії мала в Еспанії, Анґлії, Антверпії, Толюзі. Ротштільди мешкали в Парижі, а філію отворили в Неаполі, а відтак в Німеччині і Австрії.

При закупні товарів француський Ротшильд ґарантував продавцеві, що гроші йому заплатиться, а другий Ротшільд в Неаполі, на якого адресу висилано товар мав стягнути за нього гроші і в цей спосіб оден купував якнайдешевше, висилав другому, який збував присланий товар по найвищим цінам. Християнські фірми старалися що й но витворювати подібні орґанізації, підчас коли жидівські були вже у повному розвої, бо мали вже вихідні центри оперття для всіх інтернаціональних торговельних і кредитових операцій, скоре повідомлення про ціни; „great correspondance", цю основу корисних інтернаціональних торговельних операцій.

Після прогнання Жидів з Еспанії, удалися вони до Анґлії, Голяндії, Франції, Німеччини та пляново відвертали торговлю кольоніяльними товарами від Еспанії, а звернули її там, де їх гостинно принято. Завдяки свойому розкиненню по всіх усюдах зінтернаціоналізували кредитовий оборот.

Так Жиди використували своє розкинення по світі, щоб скоро інформуватися про положення на ріжних місцях землі та старалися опісля заняти на біржах відповідне своїм інтересам становище і в цьому саме лежить їхня побідна постава на амстердамській біржі. За правдивість поданих вістий ручать собі взаїмно всі їхні родини. Про новости з торговлі цілого світа вони є найкраще поінформовані, з чого протягом довгих століть висновують свою тактику на кождий черговий період часу. В неділю коли Християни всіх сект заняті своїми релігійними обрядами, Жиди збираються на біржі і рішають ціни. Ці новости розважувані як найдокладнійше рабінами і їхніми мудрцями, ще в неділю по полудни є передані маклерам і біржевим агентам, які обговоривши ці вісти між собою розширюють їх, а в понеділок пускають в рух акції, векслі, товари, знаючи вже оцінити їх з гори.

Знаючи про це, що вони інтернаціоналісти і володіють чужими їм мовами, вспіли здобути собі довіря сильних сего світа. З початку бувають товмачами, знатоками, перепродувачами зарядчиками маєтків і це дає їм змогу заволодіти вкінці біржою. Знання чужих культур і примінення до них, ще в старині здобувало їм довіря у королів: від Йосифа в Єгипті почавши аж до новіщих часів.

В середновіччі вкручувались вони хитро на двори пануючих яко переводчики підприємці, скарбники, посли, дипльомати. Le Seigneur Hebroko — назвав Рішеліє богатого Льопеа, якого уживав до тайної місії в Голяндії.

Від найдавніщих часів є вони для війська ліферантами живноєтий, як і воєнних матеріялів, бо лекше дістануть харчів, чим Християни, завдяки звязкам, які мають між поодинокими містами. Вистарчить наелектризувати одно місце, а все має помічників із всіх сторін, бо Жид не виступає ніколи як ізольоване індівідіум, тільки як член розширеної по світі торговельної компанії, яка зі всего старається витягнути користь. Примінюються все до пануючих кляс і надавляють инші кляси, за що стягають на себе ненависть визискуваних, це їх однак зовсім не відстрашує. Такі епізоди, як допомога жида Тарасови Бульбі, або роля цілого системи перед Хмельниччиною, про що волинський жид Натан Ганновер дає таку характеристику становища українського народу: „шляхта накидає на него (укр. народ.) великі тягарі, а деякі шляхтичі страшними способами змушують до переходу на пануючу віру. І був він (укр. народ) до тої міри понижений, що всі народи а навіть і той нарід з усіх найбіднійший (жидівський) теж панував над ним". Ґрондський в цей спосіб описує цей стан: „У кого було більше синів, то лишили батькови одного, щоб відбував з ним звичайні повинности на пана, а з усіх инших жонатих синів брали на тиждень одну монету, звану „дудек", що варта 6 грошей угорських: Жиди сей податок стягали і виплачували панови зглядно державі. Коли родилась дитина, хлопець, не позволяли хрестити поки такоїж монети не заплатить (батько). Коли виходила дівчина замуж, так треба було платити „дудка" панови через жида. Коли приносили податок за хрещене сина або за вихід замуж дівчини, жид видумуючи ріжні перешкоди не брав відразу, але ріжними викрутами примушував платити собі більше. Повинности селян зростали через віддання в аренду Жидам, а ці не тільки видушували ріжні доходи, але й суди над народом присвоїли собі".

Посол Кунаков згадує: „як тільки Українець викурить горівку або зварить пиво чи мід, не сказавши жидови, або перед жидом почне говорити не знявши шапки, жиди чіпалися до нього як за зневагу, грабували, маєток відбирали жінок і дітий силоміць забирали на роботу. В кінці, як особливо різкий момент жидівського знущання над Україною вказується арендування Жидам православних церков а хто хотів шлюбу або хрестити мусів заплатити Жидови аби відчинив церкву, так само в неділю або свято. Ці образи були широко розповсюджені, а поганий жид що велить козакови „без шапки" пере ним сдтояти та каже (horribile dictu) мостовим паном називати. Отже коли гордий, лицарський чоловік таке мусів зносити від жида, то що говорити про бідаку-хлопа? До всіх иньших традиций наведемо галицьку гаївку про Жельмана: „Іде, іде Зельман іде, іде його брат": в ній бачать память про жида-арендаря, котрого люди виглядали, щоб відчинив церкву й можна було почати великодню відправу", М. Грушевський: Початки Хмельниччини ст. 122 і дальше.

Ад б) **Чужородність.**

Чужинцями були жиди в многих краях протягом останних віків а передовсім там, де свіжо завандрували. Розвинули они найбільшу діяльність в краях, куди з далека прибули — маючи иньші звичаї обичаї а в части прибули навіть до околиць з иньшим кліматом. В нових частях світа разом з иньшими Европейцями були они всюи кольоністами. Новопоселенці мудсіли тверезо дивитися, щоби здобути собі позицію на новині — серед нових обставин. Підчас коли старші поселенці в теплім ліжку спали, то пришелці мусять гартувати енерґію, щоби звити собі гніздочко. Це є найважнійше для їх цілого господарства. Думати, якнайдоцільнійше господарити, яку галузь продукції чи торговлі вибрати, з якими людьми звязатися в інтересі, щоби якнайскорше стати на ноги: це є нічо иньше, як поставити економічний раціоналізм на місце траицйности. В Америці стріднулися еміґранти жидівські, українські, німецькі і иньші, а мимо цього Жиди найбільше доробилися. Тут заходить ріжниця передусім в здібности ріжних народів праці ріжного рода. Коли даний нарід привик до ріли а стрінеся з другим народом, що привик до купецтва то тут в купецтві рільник з трудом може дігнати заводового купця, який є тільки одним звеном у ланцуху капіталістичного світового господарства, а звідси іде й матеріяльний обробутд. Богацтво горожан залежить в значній мірі від занять, котрим они віддаються.

Тільки завдяки цій безбарвности політичній могли они служити династіям, які зміняпись, як приміром у Франції, або у нас селянин і інтеліґент має більше довіре „набор брати" у жида товар або який інтерес зробити, що, мовляв, не відповідає його званню, щоб ніхто не знав... зі своїх. Історія родини Ротшільдів може потвердити це твердження.

Через це своє відсунення на задний плян в державі, помагали вони розвоєві капіталістичних корисних підприємств та стали ростителями капіталістичного духа, а сами нагромадили (ад 3) богацтво его — величество капітал.

Можна уважати фактом, що жиди сповняючи економічну місію протягом останних трох або чотирох століть, все і всюди, де тільки відґравали ролю у світовім господарськім життю, роспоряджали великими грошевими сумами, що і сьогодні має місце. Повище твердження не заперечує однак цего, що по всі часи було много бідних жидів. — Хто знає жидівські заулки по наших місточках, має на це достаточний феномен жидівської бідности. Твердження йде в тім напрямі, що стало є дуже много богатих жидів, і всюди є вони богатші, чим окружаючі їх християни. (Все рахуючи пересічно, — бо приміром найбогатший чоловік в Німеччині, або трех найбогатших Американців — не є жидами).

Велике число жидівських утікачів з Еспанії в 16. в. було дуже богате як про це свідчить: Beuto Carqueja, o capitalisto moderno e as suas ori geus em Portugal (1908), 77 ff., 82 ff., 91 ff. Найбогатші жиди удалися до Голяндії і були славні зі свого богатства протягом 17. і 18. ст. Про це свідчать люксусові їх помешкання у величавих палатах.

До Анґлії прибула ціла фалянга богатих жидів спаніолів за Катериною фок Браґанца, женою Карла II. В Німеччині осілись еспанско - потуґальські жиди передовсім в Гамбурзі і Франкфурті к. М. через що Німці скоро почали нарікати на їх маєток та люксусове життя. Є фактом, що жиди протягом віків все були найбогатшим елементом і яо сегодня, так річ мається. — Жиди є кілька разів богатші, чим християни їх окружаючі.

Яке значіння мало для жидів це посідання гроша? з осібна, а який вплив мав цей жидівський гріш на державі, котрі принимали до себе утікаючих з иних держав жидів. З приходом богатих жидів пересунулись запаси благородних металів з Еспанії і Портуґалії до Голяндії і Анґлії, що вплинуло на господарське життя цих останніх in plus, а в перших in minus. Жидівським грошем покликано до життя великі капіталістичні підприємства 17 к. Без грошей не мислима була виправа Колюмба, а по виправі закладено при помочи гроша голяндських, англ., нім., жид. банки, які фінансували транспорти товарів із нових країв. Їх богацтво давало їм можність стати банкерами королів та та взагалі пануючих. Через позичане гроший приготовили вони ґрунт для капіталізму. Про позичці гроша без власної праці можна заробити; без насильства змусити иньших працювати на себе. Є це властиві прикмети всіх капіталістичних господарських організацій. Акційне товариство є в принципі нічим иньшим як позичкою гроша, не з безпосередного продуктивного змісту.

У грошевих позичках знаходимо обставину, яка жидам давала можність створити і поширити само капіталістичне єство, а крім цього ці виводи ведуть нас ще оден крок дальше: чи не криються у кваліфікації до капіталізму, котру витворює позичення гроша, психольоґічні елементи. — Що ту господарську ролю жидів поясніють? **Це релігія Жидів!**

Др. Микола Вікнівський.

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошеня до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенне одно слово числити 2 цт. коли таке оголошенне має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Ся постанова входить в життя 1. грудня б. р. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адмінстрації „Свободи" 5-6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагало сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

mutilated